

بسم الله الرحمن الرحيم

اصول فقه در قوانین موضوعه

جدیدترین و کاربردی ترین کمک آزمون وکالت اصول فقه

نویسندگان:

دکتر علی اکبر ایزدی فرد

(استاد دانشگاه مازندران)

علی پیردهی

(مدرس دانشگاه)

۱۳۹۳

سرشناسه : ایزدی فرد، علی اکبر، ۱۳۳۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : جدیدترین و کاربردی ترین کمک آزمون وکالت اصول فقه / نویسندگان
 دکتر علی اکبر ایزدی فرد، علی پیردهی
 مشخصات نشر : ساری : مرکز انتشارات توسعه علوم، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۳۶۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۶۸۴۲-۶۶-۳-۱۵۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 یبناشت : واژه نامه.
 یبناشت : نمایه.
 موضوع : وکالت (فقه) -- راهنمای آموزشی (عالی)
 موضوع : وکالت -- ایران -- آزمون ها و تمرین ها (عالی)
 شناسه ورود : پیردهی، علی، ۱۳۴۵ -
 رده بندی کد ملی : الف/۱۹۵/۱BP۸۳ج۴
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۱۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۱۶۴۶۰۰

ساری - خیابان ۱۸ - پابل بانک ملی - (تلفکس : ۲۲۲۰۰۵۷)

نام کتاب: اصول فقه در قوانین موضوعه (جدیدترین و کاربردی ترین کمک آزمون وکالت اصول فقه)
 نویسندگان : دکتر علی اکبر ایزدی فرد - علی پیردهی

ویراستار: عبدالحسین قبادی

ناشر: مرکز انتشارات توسعه علوم چاپ : بیکران - شماره چاپ : ۱۰ - جلد

طراحی و مدیریت چاپ : واحد مطالعات و تحقیقات

کدبین المللی کتاب : ۹۷۸-۹۶۴-۶۸۴۲-۶۶-۳-۱۵۰۰۰ - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳ - ۱۵۰۰ ریال

فروش: در فروشگاه های معتبر سراسر کشور - ۰۹۱۱۳۵۱۱۶۶۵ ساداتی

آدرس اینترنتی: www.copdsiran.org - پست الکترونیک: sadatycopds@yahoo.com

حق چاپ برای مولفین محفوظ است.

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
مقدمه	(ش)
تعریف اصول فقه	(ع)
گفتار اول :	
وضع	۳
اقسام دالالت	۴
اقسام دلالت وضع	۴
اقسام وضع (وضع تعبدی - وضع تعینی)	۷
شرایط مجاز	۱۴
اقسام قرینه	۱۵
قرینه لفظیه	۱۵
قرینه غیر لفظی	۱۸
اقسام حقیقت و مجاز	۱۹
حقیقت لغویه	۱۹
عرفیه (عرف عام - خاص - شرع - متشرعه)	۲۰
حقیقت شرعیه	۲۱
اصول لفظیه	۲۳
ترادف	۲۸
صحیح و اعم	۲۹
مشتق	۳۱
گفتار دوم : اوامر	
اوامر	۳۹
تقسیمات حکم شرعی	۴۳
اقسام حکم تکلیفی	۴۶
واجب عینی و کفایی	۴۶

۴۸.....	واجب تعیینی
۴۹.....	واجب تخییری
۵۰.....	واجب موقت و غیر موقت
۵۱.....	واجب موقت
۵۱.....	واجب موسع
۵۲.....	واجب مضیق
۵۳.....	واجب مدق و مشروط
۵۵.....	واجب معلق و منجز
۵۶.....	واجب نفسی و فیزی
۵۶.....	واجب اصل و تبع
۵۷.....	امر عقیب حسب

فصل سوم : نواهی

۶۷.....	نواهی
۶۷.....	شکل های مختلف نهی
۶۹.....	معنای نهی
۶۹.....	وجه اشتراک امر و نهی
۶۹.....	وجه افتراق امر و نهی
۷۰.....	دلالت نهی بر فساد منهی عنه

گفتار چهارم : منطوق و مفهوم

۷۷.....	منطوق و مفهوم
۷۸.....	اقسام منطوق
۷۹.....	اقسام منطوق غیر صریح
۸۲.....	اقسام مفهوم
۸۲.....	اقسام مفهوم موافق
۸۶.....	اقسام مفهوم مخالف
۸۸.....	مفهوم شرط
۹۰.....	مفهوم غایت

۹۳.....	مفهوم حصر
۹۵.....	مفهوم وصف
۱۰۰.....	مفهوم لقب
۱۰۱.....	مفهوم عدد

گفتار پنجم : عام و خاص

۱۱۱.....	عام خاص
۱۱۳.....	اقسام عام
۱۲۱.....	استثناء متصل
۱۳۰.....	اجمال مخصوص
۱۳۱.....	اقسام اجمال
۱۳۲.....	اقسام اجمال مفهومی
۱۳۹.....	اقسام اجمال مصداقی
۱۴۲.....	یک مخصص یا استثناء پس از جمله عام
۱۴۴.....	تخصیص عام به وسیله ی مفهوم
۱۴۶.....	دوران امر بین تخصیص و نسخ
۱۴۶.....	تفاوت نسخ و تخصیص
۱۴۷.....	دلیل ترجیح تخصیص بر نسخ
۱۴۹.....	حکم شکل دوم و سوم جهل به عام یا خاص تنها
۱۴۹.....	ثمره عملی نسخ بودن یا مخصص بودن

گفتار ششم : مطلق و مقید

۱۵۹.....	مطلق و مقید
۱۶۲.....	اطلاق و تقیید نسبی است
۱۶۲.....	آیا جمله می تواند مطلق یا مقید باشد؟
۱۶۳.....	فرق نظری عام و مطلق
۱۶۴.....	تفاوت عملی عام و مطلق
۱۶۵.....	جگونگی استفاده اطلاق از مطلق
۱۶۶.....	مقدمات حکمت

۱۶۶	امکان اطلاق و تقييد
۱۶۶	در مقام بيان حكم به منظور عمل كردن به آن باشد
۱۶۸	نبودن قرينه بر تقييد
۱۶۹	انصراف نداشتن
۱۷۱	حمل مطلق بر مقيد
۱۷۵	محمل و مبين
۱۷۸	تليف مجمل

گفتار هفتم : ادله استنباط احكام

۱۸۵	به استنباط احكام
۱۸۵	سوره های مكي
۱۸۵	سوره های مدني
۱۸۶	آيات الاحكام
۱۸۷	حجيت ظاهر قرآن
۱۸۸	تخصيص يا تقييد قرآن توسط ادله ديگر
۱۸۹	نسخ قرآن
۱۸۹	سنت
۱۹۰	نقش اثباتي سنت
۱۹۰	اقسام خبر
۱۹۰	خبر متواتر
۱۹۱	خبر واحد
۱۹۱	اقسام خبر متواتر
۱۹۱	متواتر لفظي
۱۹۲	متواتر معنوي
۱۹۲	متواتر اجمالي
۱۹۳	شرائط خبر متواتر
۱۹۲	ادله حجيت خبر واحد
۱۹۲	آيه ي نباء

۱۹۲	آیه نفر
۱۹۲	اجماع
۱۹۳	بنای عقلا
۱۹۳	خبر مجعول (خبر موضوعه)
۱۹۳	شرایط راویان خبر واحد
۱۹۵	اقتضا خبر واحد
۱۹۵	خبر یغی
۱۹۵	خبر من یا قوی
۱۹۵	خبر حس
۱۹۵	خبر صحیح
۱۹۵	جبران ضعف خبر
۱۹۶	مقایسه خبر و شهادت
۱۹۶	اجماع
۱۹۷	تجزیه و تحلیل عناصر اجماع
۱۹۷	اتفاق نظر ، اجماع سکوتی
۱۹۸	اتفاق مجتهدین
۱۹۸	مسائل شرعی
۱۹۸	اتفاق امت محمد (ص)
۱۹۸	مورد اجماع
۱۹۹	اجماع دخولی
۱۹۹	اجماع لطفی
۱۹۹	اجماع حدسی
۲۰۰	چگونگی اثبات اجماع
۲۰۰	روشهای پی بردن به وجود اجماع
۲۰۲	ارزش اثباتی اجماع
۲۰۳	قیاس
۲۰۴	عناصر قیاس

۲۰۴.....	شرایط قیاس
۲۰۵.....	تفاوت قیاس و استقراء و تمثیل (تشبیه) در منطق
۲۰۵.....	استقراء
۲۰۵.....	تمثیل (تشبیه)
۲۰۶.....	تفاوت قیاس منطقی با قیاس اصولی و فقهی
۲۰۶.....	قیاس منطقی
۲۰۶.....	قیاس اصولی و فقهی
۲۰۶.....	قیاس منصوص العله
۲۰۷.....	قیاس اولوی
۲۰۹.....	قیاس منسبط
۲۱۲.....	تنقیح مناط
۲۱۵.....	وحدت ملاک و حدود ضیق
۲۱۷.....	قیاس جلی
۲۱۷.....	قیاس خفی
۲۱۸.....	تخریج مناط ، مناسبت ، اخاله
۲۱۸.....	تحقیق مناط
۲۱۹.....	الفاظ و معانی کلمات
۲۱۹.....	در عیادات
۲۱۹.....	در کفارات
۲۱۹.....	در جزئیات (حدود قصاص و دیات)
۲۱۹.....	قیامع الفارق
۲۱۹.....	عقل
۲۱۹.....	تعریف دلیل عقلی
۲۲۰.....	اقسام دلیل عقلی
۲۲۰.....	استلزامات عقلی
۲۲۰.....	قاعده تلازم بین حکم عقل و حکم شرع
۲۲۱.....	قاعده اول

۲۲۱.....	قاعده دوم
۲۲۱.....	نمونه هایی از دلیل عقلی
۲۲۲.....	عقاید درباره ی کاربرد عقل
۲۲۲.....	مذاهب چهارگانه سنی ها
۲۲۳.....	مباحث استلزام عقلی
۲۲۴.....	مقایسه دلیل عقلی با بنای عقلا و عرف و عادت
۲۲۴.....	بحث مقدمه واجب
۲۲۵.....	اقسام مقدمه
۲۲۷.....	علت و علاقه
۲۲۸.....	مقدمه از نوع عا
۲۲۸.....	مقدمه از نوع حکمت
۲۲۹.....	مقدمه از نوع سبب
۲۲۹.....	مقدمه از نوع مقتضی
۲۳۰.....	مقدمه از نوع شرط
۲۳۱.....	مقدمه از نوع عدم مانع
۲۳۲.....	مقدمه معد
۲۳۲.....	مقدمه نفوذ
۲۳۲.....	مقدمه علم
۲۳۳.....	مقدمه صحت
۲۳۴.....	مقدمه وجوب
۲۳۴.....	مقدمه وجود (واجب)
۲۳۶.....	حکم مسأله مقدمه واجب و استدلال آن
۲۳۶.....	اقسام اذن
۲۳۸.....	لوازم
۲۳۹.....	عرض لازم غیر بین
۲۴۱.....	قاعده استصلاح یا مصالح مرسله
۲۴۱.....	چند مثال برای قاعده استصلاح

۲۴۲		ارکان قاعده استصلاح در فقه امامیه
۲۴۳		ارزش قاعده استصلاح در نزد سنی ها
۲۴۳		استحسان
۲۴۴		ادله حجیت استحسان
۲۴۴		اقسام استحسان
۲۴۵		استحسان در حقوق موضوعه
۲۴۶		قاعده سد ذرایع
۲۴۷		عادت و عادات
۲۴۸		اسام عادت
۲۴۹		شریط حجیت عادت

گفتار هشتم : امارات

۲۵۷		مبحث امارات
۲۵۷		اماره در اصول فقه
۲۶۰		مقایسه اصل با دلیل و اماره
۲۶۱		اصل مثبت
۲۶۴		ظن
۲۶۴		انواع ظن
۲۶۵		کیفیت حجیت اماره
۲۶۵		استثنائات اصل عدم حجیت ظن
۲۶۶		حجیت ظواهر الفاظ
۲۶۶		حجیت قول لغوی
۲۶۷		حجیت شهرت
۲۶۸		انسداد باب علم و علمی

گفتار نهم : اصول عملیه

۲۷۵		اصل براءت
۲۷۷		اصل عدم
۲۸۲		ادله حجیت اصل براءت

۲۸۳.....	اصل تخییر
۲۸۴.....	تخییر بین دو حکم متزاحم
۲۸۵.....	تخییر بین افراد واجب مخیر
۲۸۵.....	اصل احتیاط
۲۸۸.....	موارد وجوب احتیاط
۲۸۹.....	تعارض دو احتیاط
۲۸۹.....	استصحاب
۲۹۰.....	یقین سابق
۲۹۰.....	شک لاحق
۲۹۰.....	وحدت متیقن و مشکوک
۲۹۱.....	استصحاب قهقرائی
۲۹۳.....	مبنای حجیت اصل استصحاب
۲۹۳.....	اقسام استصحاب
۲۹۸.....	اصل تاخر حادث و استصحاب عدمی
۲۹۹.....	استصحاب حکمی
۳۰۰.....	استصحاب موضوعی
۳۰۰.....	شک در مقتضی
۳۰۱.....	شک در وجود رافع
۳۰۲.....	شک در رافعیّت موجود
۳۰۳.....	استصحاب اعتبار و قانون
۳۰۳.....	شک در نسخ
۳۰۴.....	استصحاب جزئی و کلی
۳۰۴.....	انواع استصحاب کلی
۳۰۵.....	حجیت انواع استصحاب کلی
۳۰۶.....	تعارض بین ادله و اصول و قواعد فقهی
۳۰۶.....	صور تعارض بین دلیل و اصل
۳۰۶.....	صور تعارض بین اصول عملیه

۳۰۷.....	تفصیل تعارض استصحاب با سایر اصول عملی
۳۰۸.....	تعارض دو استصحاب
۳۰۹.....	تعارض قاعده ید با استصحاب
۳۱۰.....	تعارض قاعده صحت با استصحاب
۳۱۱.....	تعارض قاعده فراغ و تجاوز با استصحاب
۳۱۲.....	حکم تعارض قاعده فراغ و تجاوز با استصحاب
۳۱۲.....	عارض « قاعده قرعه »
۳۱۲.....	تعارض « ظاهر حال »

گفتار دهم : تعارض ادله

۳۲۳.....	تعارض ادله
۳۲۳.....	توضیح پیشین
۳۲۳.....	تعداد ادله متعارض
۳۲۳.....	متعادل بودن
۳۲۴.....	حکم دو دلیل متعارض
۳۲۴.....	تعارض ظاهری
۳۲۷.....	فرق تعارض واقعی و ظاهری
۳۲۸.....	فرق تعارض و تراحم
۳۲۹.....	تخصیص
۳۲۹.....	تخصص
۳۳۰.....	ورود
۳۳۰.....	فرق ورود با تخصص
۳۳۱.....	فرق ورود با تخصیص
۳۳۱.....	حکومت
۳۳۲.....	فرق حکومت با تخصیص
۳۳۲.....	فرق حکومت با ورود
۳۳۲.....	جمع عرفی
۳۳۳.....	تراجیح

مقدمه

علم اصول که برآیندش کشف و استنباط است بیشترین کاربرد را در حل مسائل فقهی دارد، در حقیقت ابزار است در دست فقیه که بتواند با آن پی به احکام واقعی و ظاهری ببرد، چراغ راهی که نتیجه جستار آن در دل منابع روشن شدن تکالیف الهی است.

بی‌شک اصول فقه که همان منطق الفقه به شمار می‌آید می‌تواند راهکارهای ضابطه‌گذاری را در اختیار دادرس نهد تا در پرتو آن در چالشگاهای تعارض‌ها و اجمال‌های فقهی از راه طریق نماید و احکام نا نوشته را آشکار سازد به عنوان نمونه در ماده ۴۰ قانون مدنی در خصوص ارث زوجین از یکدیگر آمده: «زوجین که زوجیت آنها دائمی بوده و مجموع از ارث نباشند از یکدیگر ارث می‌برند.» معنای منطوقی ماده مزبور ارث نه‌جمله‌ای شرایط دائمی بودن نکاح و فقدان منع از ارث می‌باشد اما پیرامون ارث نکاح موقت، به‌ویژه بدون سخنی به میان نیامده است. اینجاست که «علم اصول» نقش خود را ایفا می‌یابد. در این باره معرفتی را بنیاد می‌نهد و راهکاری ارائه می‌دهد و چاره کار را از طریق حجیت مفهوم مخالف بیان کرده و می‌گوید مفهوم مخالف ماده مذکور دلالتی ندارد بر این که در نکاح موقت بر خلاف دائم زوجین از یکدیگر ارث نمی‌برند.

یا در ماده ۳۶۰ قانون مدنی بیان شده: «هر چیزی که فروش آن مستقلاً جایز است استثناء آن از مبیع نیز جایز است.» مطابق این ماده اگر کسی بپرسد آیا استیفاء آب و برق از خانه ممکن است یا خیر؟ منطوق ماده پاسخی برای سوال یاد شده ندارد. بلکه باید به مفهوم مخالف ماده مراجعه نمود و حکم انرا روشن کرد که طبق

مفهوم مخالف ماده استثنای آب و برق از خانه ممکن نیست ، چون فروش آب و برق به نحو مستقل جایز نیست .

البته اینها نمونه هایی از کاربرد اصول در مواد قانونی و مباحث حقوقی است که ثمرات زیادی بر آن مترتب است.

کتابی که پیش روی خوانندگان محترم قرار دارد از ویژگی‌هایی برخوردار است که به شرح ذیل بیان می‌شود :

مجموعه حاضر حاصل زحمات چندین ساله است که در طی تدریس درس اصول فقہی و دانشجویان حقوق بدست آمده است ، در هر بار که درس پیش گرفته شد کتابی بانی استنباط حقوق اسلامی جناب آقای دکتر ابوالحسن محمدی تدریس می شد بخش هایی از آن نیز به پیشنهاد دانشجویان محترم با نگاهی به مؤلفان و تحلیل های اصولی ، فقهی و حقوقی گردآوری می شد .

۲. پس از اتمام هر مبحث سازمان کوشیدند مثالهای قانونی را که اولاً در کتابهای دیگر که در این باره گردآوری کرده‌اند به ویژه در سالهای اخیر مورد استفاده افرادی که علاقمند به شرکت در آزمون وکالت بوده قرار گرفته استفاده نمایند و ثانیاً خود نمونه های قانونی را افزون بر موارد یاد شده ذکر کنند.

۳. سعی شده بیان سلیس و روان و توضیحات آن همراه با بهای قانونی آورده شود.

۴- رویکرد نگارش کتاب دو غرض عمده را دنبال می کند :

الف: پررنگ نمودن نقش اصول فقه در نهاد استنباط یویژه در مواد قانونی

ب : مهیا نمودن بستر آموزشی برای افرادی که علاقمند به شرکت در **آزمون وکالت** هستند، که برای نیل به چنین مطلوبی مواد قانونی زیادی در خصوص مسائل مختلف اصولی بیان شده است .

۵- در پایان هر گفتار تلاش شده است سوالات آزمون وکالت از سال ۸۸ تا ۹۲ اضافه شود . دلیل انتخاب ۵ سال اخیر این مطلب است که سوالات سالهای قبل از ۸۸ غالباً تکیه بر مطالب اصولی داشته است و آن چنان طر به مواد قانونی نبوده است در حالیکه سبک بسیاری از سوالات هم از حیث موضوع هم محتوا از سال ۸۸ به بعد تغییر کرده است و طراحان نظر به تطبیق این حجم اصولی با مواد قانونی داشته اند.

در پایان از همه کسانی که در تهیه این مجموعه اعم از طراح و ناشر محترم ما را یاری رسانده تقدیر می کنیم و از سایت پژوهشگران و دانشجویان گرامی در جهت رفع نواقص احتمالی و هر چه بهتر شدن سند و محتوا استدعای راهنمایی و ارشاد داریم .

و من الله التوفیق

مؤلفان